

ИДЕНТИТЕТ ИЗМЕЂУ ПРЕДЛОГА ДА СЕ МАЛОЛЕТНИКУ ИЗРЕКНЕ КРИВИЧНА САНКЦИЈА И ОДЛУКЕ СУДА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Др Младен Јеличић

Научни сарадник, судија Вишег суда у Шату, email: mladen.jelicic.kaishin@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-5486-3485>

Апстракт: Аутор у раду разматра важан кривичнопроцесни институт идентитета пресуде и оптужбе, односно, предлога да се малолетнику изрекне кривична санкција и одлуке суда у кривичном поступку према малолетницима. У уводним разматрањима дат је кратак осврт на специфичности кривичног поступка према малолетницима и указано на различито регулисање разматраног питања у редовном кривичном поступку и поступку према малолетницима. Потом је разматран идентитет пресуде и оптужбе у општој кривичнопроцесној процедури, а затим у малолетничком кривичном поступку, са освртом на однос са концепцијом Законика о кривичном поступку. Анализиране су процесне форме одлучивања у малолетничком кривичном поступку које се испољавају кроз седницу већа и главни претрес, у циљу проналажења одговора на питање да ли до одступања од чињеничног идентитета дела може доћи и у седници већа, а не само на главном претресу. Мишљење аутора је да под одређеним околностима и у седници већа, веће за малолетнике може одступити од чињеничног идентитета дела. Аутор закључује да су овим законским решењем малолетници неоправдано стављени у лошију положај у односу на пунолетне учиноце кривичних дела и да у будућим изменама закона или у новом закону ово решење треба уподобити решењу у општој кривичнопроцесној процедури. У случају да се оваква законска регулатива задржи, као још једна специфичност малолетничког кривичног поступка, аутор сматра да овај институт треба јединствено регулисати и изричито прописати да се може примењивати и у седници већа.

Кључне речи: идентитет пресуде и оптужбе, кривични поступак према малолетницима, седница већа и главни претрес у малолетничком кривичном поступку, предлог да се малолетнику изрекне кривична санкција.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Поступак према малолетницима у Републици Србији представља посебну врсту кривичног поступка. Његова основна карактеристика су специфична правила поступања свих учесника у поступку, која се значајно разликују од стандардне кривичнопроцесне процедуре која се примењују у односу на пунолетне учиноце кривичних дела. У Републици Србији у првом

степену у поступцима према малолетницима поступају виши судови,¹ а основни закон који примењују је Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗМУКД).² Овај закон представља примарни извор права којим се регулише кривичноправни статус малолетника, док се на сва питања која нису експлицитно уређена овим законом примењују одредбе других закона, при чему је неопходно да нису у супротности са његовим одредбама (Коларић, 2024: 62). Поменути закон је *lex specialis* у односу на Законик о кривичном поступку (ЗКП)³ који се супсидијарно примењује у овим поступцима.

У оквиру првостепеног поступка, судија за малолетнике спроводи припремни поступак,⁴ док наредна фаза поступка, уколико до ње дође, одвија се пред већем за малолетнике у две процесне форме: седници већа и главном претресу.

Специфичности кривичне процедуре у поступку према малолетницима бројне су и њихово површно анализирање далеко би превазилазило дозвољене оквира рада. Довољно је на овом месту указати на ставове доктрине да се општа правила поступка према малолетницима свODE на законско дефинисање одређених посебних начела која важе у овом поступку, односно на модификовање одређених кривичнопроцесних начела која делују у општем кривичном поступку, те уопште, другачије уређење конструкције поступка, права и дужности одређених процесних субјеката, формулисање неких других процесних механизма у односу на општи кривични поступак итд. (Шкулић, 2012: 488). Одступања кривичног поступка према малолетницима од редовног кривичног поступка присутна су код структуре овог поступка и његове јавности, код органа који учествују у овом поступку и код решења низа питања која се односе на лице према коме се поступак води (Бејатовић, 2008: 526).

У овом раду бавићемо се једним специфичним сегментом малолетничког кривичног поступка. Одредбом члана 74. став 1. ЗМУКД прописано је да ће се одредбе Законика о кривичном поступку о измени и проширењу оптужбе примењивати и у поступку према малолетнику, али веће за малолетнике овлашћено је да и без предлога јавног тужиоца за малолетнике донесе одлуку на основу чињеничног стања које је утврђено на главном претресу.

Већ и површан поглед на ову законску формулацију доводи до закључка да се овде ради о законској регулативи која је другачија у односу на решење у

¹ Другостепени поступак је у надлежности апелационих судова док Врховни суд одлучује о захтеву за заштиту законитости у малолетничким предметима.

² Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица - ЗМУКД („Службени гласник РС“, бр.85/2005).

³ Законик о кривичном поступку – ЗКП („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 и 62/2021).

⁴ Јавни тужилац је једини надлежни тужилац у поступку према малолетницима и он подноси захтев за покретање припремног поступка, односно предлог за изрицање кривичне санкције у наредној фази, након завршеног припремног поступка.

ЗКП, који у члану 420. став 1. прописује да се пресуда може односити само на лице које је оптужено и само на дело које је предмет оптужбе садржане у поднесеној или на главном претресу измењеној или проширеној оптужници. Ставом 2. одређено је да суд није везан за предлоге тужиоца погледу правне квалификације кривичног дела.

Дакле, у питању је однос између оптужног акта, који у поступку према малолетницима носи назив предлог за изрицање кривичне санкције и одлуке суда, која може имати двојаку процесну форму: решење о изрицању кривичне санкције и пресуду. Управо овим питањем бавићемо се у наставку рада, а прво је потребно изнети кратке напомене у погледу односа пресуде и оптужбе у општој кривичнопроцесној процедури.

2. СУМАРНИ ОСВРТ НА ИДЕНТИТЕТ ПРЕСУДЕ И ОПТУЖБЕ У ОПШТОЈ КРИВИЧНОПРОЦЕСНОЈ ПРОЦЕДУРИ

Неспорно је да се ради о једном од најсложенијих питања кривичнопроцесног права. Доктрина се о идентитету пресуде и оптужбе богато изјашњавала, а судска пракса је изнедрила бројне одлуке у којима је ово питање разматрано. Ни доктрина а ни судска пракса нису дали неко јединствено становиште по овом питању.

Неспорно је да између оптужбе и пресуде мора постојати идентитет (подударност) јер суд суди о ономе о чему тужилац суди. Оптужба одређује кривичну ствар у два правца: чињеничном основицом оптужбе одређује се личност којој треба да се суди (субјективни идентитет) и догађај о коме треба да се суди (објективни идентитет) а правном основицом оптужбе даје се правна оцена дела које се ставља на терет окривљеном (Васиљевић, 1977: 378). Постоје два схватања по овом питању. По ужем схватању, при доношењу пресуде суд је везан за чињенични опис кривичног дела какав је дат у оптужби, а по ширем схватању суд је везан догађајем који је предмет оптужбе, док чињенични опис кривичног дела може да се мења према резултатима главног претреса и то како у корист, тако и на штету оптуженог (Павлица, Лутовац, 1985: 469). Субјективна саобразност између пресуде и оптужбе ни на који начин не може да се темељи на ширем тумачењу, што значи да се пресуда увек и без изузетка може односити само на лице које је оптужено. У случају да се на главном претресу утврди да конкретни оптужени није учинио кривично дело које је предмет оптужбе он мора бити ослобођен, а при том, без обзира на то што је истовремено утврђено да је конкретно друго лице учинило кривично дело оно не може бити осуђено уколико није у том кривичном поступку било и оптужено (Шкулић, 2011: 1001,1002).

У погледу објективног идентитета дела, дилеме које се постављају много су сложеније. У доктрини се указује да је *ratio* идентитета пресуде и оптужбе тројак и састоји се у овлашћењу тужиоца да одређује предмет и границе судског поступка и пресуде, праву оптуженог да путем садржаја оптужнице буде унапред упознат са делом за које ће му се судити и за које може бити

осуђен, како би могао темељито припремити своју одбрану и императиву објективности суда. Наиме, када би суд био овлашћен да суди за друго дело изван оптужбе (које произађе из резултата расправе), суд тиме не би само закорачио у право тужиоца да једино он одређује предмет суђења него би довео у питање своју објективност јер би, одабирајући сам чињенице из резултата расправе и конструирајући по властитој оцени друго дело, преузео функцију тужиоца искључујући своју објективност (Грубиша, 1987: 84,85).

По напред поменутом ширем схватању, по којем би суд био везан за догађај који је предмет оптужбе, суду је дозвољено да чињенични опис мења према резултату доказног поступка, без обзира да ли је то на штету или у корист оптуженог. Доктрина је објашњавала да се оправдање за овакво поступање суда изводило из више аргумената: циљ кривичног поступка је што потпуније сазнање истине и у том циљу могу бити ограничени процесни принципи који сметају да се дође до такве истине; предмет оптужбе је одређени догађај а не његов опис у оптужници; ако се на главном претресу утврде нове чињенице, које раније нису биле утврђене а налазе се у склопу догађаја и дају извршеној радњи и последици одређени квалитет, тужилац их мора узети у обзир, а ако он то пропусти то треба да учини суд, јер су оне битан саставни и нераздвојиви део догађаја који је предмет оптужбе (Васиљевић, Грубач, 2014: 719,720).

Међутим, решење у ЗКП не оставља дилему у погледу суштине објективног идентитета оптужног акта и пресуде – суд је везан за дело, онако како је описано у првобитном или измењеном оптужном акту. Али и поред тога, остаје спорно питање када је суд испоштовао идентитет дела у својој пресуди.

Суд не сме изменити чињенице из описа дела, додати нове чињенице или изоставити неку од чињеница у опису дела ако то за последицу има теже кривично дело од оног описаног у оптужби и следствено томе би довело до теже правне квалификације дела (Петрић, 1988: 192; Грубиша, 1987: 91). Измена у правцу догађаја из објективне стварности може се прихватити само ако је то у корист оптуженог и када се ради о важним и битним чињеницама које се односе на елементе бића кривичног дела. На пример, ако је неко лице оптужено за кривично дело тешке крађе, пресудом може бити оглашено кривим за кривично дело крађе али обратно није могуће, без обзира што је несумњиво утврђено обијање, проваљивање итд. (Петрић, 1980: 147).

Од значаја за решавање овог питања је Грубишино правило које проблем разматра са аспекта другачијег и другог кривичног дела. Другачије кривично дело је у суштини исто дело које је предмет оптужбе, са одређеним изменама, док је друго кривично дело различито у односу на дело наведено у оптужби. Према овом правилу, суд може према резултату претреса одступити у чињеничном погледу од оптужбе и огласити оптуженог кривим само за другачије дело, али уз услов да је оно једнако тешко или лакше од дела наведеног у оптужби. Међутим, ако је из претреса произашло другачије дело које је теже за оптуженог, суд га не може осудити за такво дело, већ се осуда

мора ограничити на дело садржано у оптужби. Уколико из резултата претреса произилази друго дело у односу на оптужбу, суд неће моћи оптуженог огласити кривим за такво дело, већ га у том случају мора ослободити оптужбе за дело садржано у оптужници (и онда када би оно било лакше) јер није доказано да је он учинио дело за које се оптужује (Грубиша, 1987: 92-94).

Од новијих теорија које се баве овим питањем, треба истаћи Мајићеву математичку теорију чињеничних скупова. Мајић се залаже за строго поштовање идентитета. Он наводи да свака анализа дозвољеног одступања од чињеничне базе оптужног акта, према ономе што је истакнуто, морала би започети питањем: да ли се ново чињенично стање које је утврђено, може сматрати чињеничним стањем које је већ било обухваћено чињеничним описом у оптужном акту? Мисаонолошким анализом треба утврдити да ли се чињеница која се мења у пресуди, у квантитативном смислу већ налази у ширем чињеничном скупу из којег се ово издвајање чини. Уколико је одговор на ово питање позитиван, измени се може приступити без бојазни да ће се искорачити ван дозвољених граница. Уколико је, међутим, одговор негативан, барем када је реч о конститутивним елементима кривичног дела, од овакве измене морало би се одустати (Мајић, 2011: 105).

Вредна помена је и Бајовићева теорија која овај проблем разматра са аспекта права на одбрану окривљеног. Она истиче да је суд везан чињеничним описом дела, а његова правна оцена тог чињеничног описа може бити другачија од тужиоачеве, без било какве законске обавезе да буде повољнија по оптуженог. Окривљени може бити оглашен кривим како за оне чињенице које је тужилац навео у оптужном акту и успео да докаже на главном претресу, тако и за оне које је одбрана истакла у току поступка, а које се разликују од тужиоачевог „виђења“ ствари. Због тога тужилац и има право да до краја главног претреса измени и допуни своју оптужницу, а одбрана са друге стране има право да истиче да се неке чињенице које тужилац наводи уопште нису десиле, да су биле проузроковане неким другим чињеницама које тужилац уопште није истакао или да су се десиле на други начин од онога како наводи тужилац. Свака даља самоиницијативна интервенција суда у „чињенично стање“ и оглашавање окривљеног кривим за чињенице које му уопште нису биле стављене на терет, без обзира што наизглед није „на штету окривљеног“, доводи у питање његово основно право у поступку (Бајовић: 2014, 92,93).

Све напред наведено о идентитету пресуде и оптужбе значајно је за тему рада из разлога што је ово питање значајно другачије решено у малолетничком кривичном поступку.

3. ИДЕНТИТЕТ ДЕЛА У МАЛОЛЕТНИЧКОМ КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ – ОПШТА РАЗМАТРАЊА И ОДНОС СА КОНЦЕПЦИЈОМ ЗКП

За разумевање начина на који је питање које анализирамо решено у поступку према малолетницима, неопходно је имати у виду члан 4. ЗМУКД који прописује да се одредбе Кривичног законика, Законика о кривичном

поступку, Закона о извршењу кривичних санкција и други општи прописи примењују ако нису у супротности са овим законом. Већ је речено да је ЗМУКД *lex specialis*, што се односи и на правила кривичног поступка према малолетницима а ЗКП, као супсидијарни пропис који је општег карактера (*lex generalis*) примењује се ако његове норме нису у супротности са ЗМУКД. Ово је врло значајно за тему рада, обзиром да је решење у малолетничком кривичном поступку супротно решењу у ЗКП. Наравно, и у малолетничком кривичном поступку морају се примењивати процесна правила општег кривичног поступка, о чему се изјашњавала и судска пракса.⁵

Институти измене и проширења оптужбе у редовном кривичном поступку служе уподобљавању резултата доказног поступка оптужном акту. Уобичајено је да јавни тужилац измени чињенични опис кривичног дела уколико из доказног поступка произилази другачије чињенично стање од онога у оптужби. Када таквих интервенција нема, чињенични опис у оптужном акту суд може у својој одлуци да саобрази резултату доказног поступка главном претресу, водећи рачуна да не дође до повреде идентитета дела.

У малолетничком кривичном поступку важе другачија процесна правила. Наиме, ако је измењено чињенично стање, веће за малолетнике на основу тако измењеног чињеничног стања доноси одлуку иако јавни тужилац формално није изменио оптужбу (Јекић, 2003: 381,382).

Овакво решење представља нарушавање начела акузаторности, које је основно начело кривичног поступка и претпоставља одвојеност функција оптужбе, функције пресуђења и одбране, а увођењем оптужног начела, поступак прераста у спор две супротстављене стране – оптужбе и одбране (Крстић, 2009: 188). Оно што се прво може запазити код законског решења је да оно потенцира неједнак положај пунолетних и малолетних лица извршилаца кривичних дела и то на штету малолетника, обзиром да веће за малолетнике има пуну слободу да саобрази чињенични опис и правну квалификацију кривичног дела резултату доказног поступка.

У доктрини се указује да могући *ratio legis* за овакво одступање од веома важног општег процесног правила, које је уско повезано и са начелом правичног вођења кривичног поступка, могла бити начелна тенденција да се у

⁵ Примера ради, у пресуди Врховног касационог суда Кзз. 4/2011 од 02.02.2011. године наведено је да другостепени суд у поступку према малолетном учиниоцу кривичног дела има обавезу да поступи сходно члану 375. став 1. ЗКП-а у вези са чланом 4. Закона и да обавести о седници већа браниоца малолетника, који је то захтевао у жалби. Супротним поступањем у овој кривичноправној ствари другостепени суд је, не обавештавајући браниоце малолетних Н. П., Б. И. и Б. С. о времену одржавања седнице већа, онемогућио браниоце да прате излагање судије известиоца о стању у списима предмета и да изнесу потребна објашњења у вези са наводима жалби, па је тако учињена битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 368. став 2. ЗКП-а, која је била од утицаја на законито и правилно доношење другостепеног решења. Наведено према: Инг про прописи, судска пракса, електронско издање.

поступку према малолетницима увек „последња реч“, чак и онда када је то супротно процесној иницијативи јавног тужиоца, начелно препусти већу за малолетнике. На овај начин се начело истине и то у његовом класичном облику „судског истраживања материјалне истине“ у поступку према малолетницима устоличује до крајњих граница, што је потпуно супротно тенденцији важећег Законика о кривичном поступку, у којем се начело истине (које је и раније важило у ограниченом виду и било омеђено другим процесним принципима), битно лимитира, а доказна активност суда, онда када јој не претходи страначка доказна иницијатива, своди на минимум (Шкулић, 2024: 363,364).

Наведено схватање у потпуности је оправдано јер потенцира суштинску несагласност решења у ЗМУКД са концепцијом важећег ЗКП, у којем се доказна активност суда своди на минимум. Такође се у доктрини указује да је право суда на извођење доказа *ex officio* увек комплементарно и супсидијарно. Право је комплементарно утолико што суд на овај начин не може да изводи доказе у иницијалном смислу и на изворан начин, ако о околностима које су предмет доказивања већ нису изведени докази. Оно се односи искључиво на надопуњавање или употпуњавање постојећег доказног фондуса. Право је супсидијарно јер суд није овлашћен да притиче у помоћ тужиоцу и од њега преузима терет доказивања. Суд не би смео да интервенише ради отклањања противречних или нејасних места у доказима оптужбе, или ради употпуњавања доказа чија је непотпуност искључиво последица пропуста, празнина и недостатака у оквиру тужиоачевог терета доказивања (Илић и др, 2014: 118,119). С друге стране, одредба члана 65. став 1. ЗМУКД прописује да судија за малолетнике сам одређује начин извођења појединих радњи држећи се при том одредаба овог закона и Законика о кривичном поступку у мери која обезбеђује права окривљеног на одбрану, права оштећеног и прикупљање доказа потребних за одлучивање. Из ове одредбе произилази да судија за малолетнике у припремном поступку може сам изводити доказе за које процени да су потребни за доношење одлуке у поступку, што је слично некадашњим овлашћењима истражног судије док је истрага била у надлежности суда.

Поменута решења у ЗМУКД јасно указују на суштинску разлику између концепције овог закона и ЗКП, што је сасвим разумљиво када се има у виду да ЗМУКД од када је донет 2005. године није мењан. У складу с тим треба посматрати и решење које се тиче односа одлуке суда и оптужног акта у малолетничком кривичном поступку јер се у међувремену, изменила суштинска концепција ЗКП. Даље треба истаћи да одредба члана 73. став 1. ЗМУКД прописује да кад прими предлог јавног тужиоца за малолетнике за изрицање кривичне санкције судија за малолетнике заказује седницу већа или главни претрес. Зато у даљој анализи треба размотрити процесне форме у којима веће за малолетнике поступа јер је законодавац прописао да се поменуто овлашћење суда може применити само у једној процесној форми.

4. ПРОЦЕСНЕ ФОРМЕ ОДЛУЧИВАЊА ВЕЋА У МАЛОЛЕТНИЧКОМ КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ – СЕДНИЦА ВЕЋА И ГЛАВНИ ПРЕТРЕС

Законодавац је као критеријум разграничења поставио врсту кривичне санкције која се може изрећи малолетнику. Казна малолетничког затвора и заводске мере могу се изрећи само по одржаном главном претресу. Остале васпитне мере могу се изрећи и у седници већа.⁶ Из наведене законске регулативе произилази да од предлога јавног тужиоца који се износи у оптужном акту тј. предлогу за изрицање кривичне санкције, зависи да ли ће судија за малолетнике заказати седницу већа или главни претрес. Међутим, то не би требао бити опредељујући критеријум. Наиме, одлука суда да одлучује у седници већа мора бити првенствено мотивисана не само одређеним ставом о санкцији чије изрицање долази у обзир, уз настојање да се тиме процесни исход поступка не прејудицира, већ процесном потребом за контрадикторним расправљањем односно извођењем неких нових доказа (Шкулић, 2024: 340). Уколико је чињенично стање у припремном поступку разјашњено и судија за малолетнике процени да не постоје разлози за изрицање малолетничког затвора или заводских мера, по правилу ће заказати седницу већа где се неће изводити нови докази, који већ нису изведени у припремном поступку. Наравно да се не може поставити неко опште правило које ће важити у сваком конкретном случају, али треба узети у обзир да на главном претресу веће за малолетнике може изрећи све кривичне санкције малолетнику. Законодавац је предвидео да се у седници већа може одлучити да се одржи главни претрес (члан 73. став 3.). Разлика између две процесне форме огледа се и у томе што седници већа обавезно присуствују јавни тужилац за малолетнике, бранилац и представник органа старатељства⁷ док главном претресу поред наведених лица мора присуствовати и малолетник.⁸ Специфичност главног претреса у поступку према малолетнику је могућност суда да одступи од сходне примене одредаба ЗКП које се односе на главни претрес ако сматра да њихова примена у конкретном случају не би била целисходна.⁹

Из овог кратког осврта на наведене процесне форме одлучивања у поступку према малолетницима произилази да је главни претрес „озбиљнија“ процесна форма. Подсећамо да је законодавац одредбом члана 74. став 4. ЗМУКД овластио веће за малолетнике да и без предлога јавног тужиоца за малолетнике донесе одлуку на основу чињеничног стања које је утврђено на главном претресу. То одмах намеће следеће питање: да ли се то односи и на чињенично стање утврђено у седници већа?

⁶ Члан 73. став 2. ЗМУКД.

⁷ Члан 73. став 4. ЗМУКД.

⁸ Члан 74. став 3. ЗМУКД.

⁹ Члан 74. став 1. ЗМУКД. Став 2. овог члана предвиђа да се на главни претрес позивају и родитељи малолетника, усвојилац односно старалац и орган старатељства.

5. УТВРЂИВАЊЕ ЧИЊЕНИЧНОГ СТАЊА У ПОСТУПКУ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА И ОДСТУПАЊЕ ОД ЧИЊЕНИЧНОГ ИДЕНТИТЕТА ДЕЛА ИЗ ОПТУЖНОГ АКТА – НА ГЛАВНОМ ПРЕТРЕСУ И / ИЛИ У СЕДНИЦИ ВЕЋА?

Правилно утврђивање чињеница које се остварује извођењем и оценом доказа, је први и најважнији задатак сваког процеса и представља најглавнију и најобимнију активност у суђењу, чему следују закључивања и судови о значају утврђених чињеница (Васиљевић, 1981: 292). У поступку, суд мора при решавању чињеничних питања утврдити целокупну делатност оптуженог (дакле, све поједине чињенице обухваћене том делатношћу) и при решавању правних питања мора оцењивати одговара ли свака од тих чињеница поједином одређеном појму из правне норме коју треба применити, те да ли су се, према томе, стекле све чињенице што их правна норма тражи да би се могла применити у конкретном случају; другим речима, да би постојало кривично дело предвиђено у тој норми и да би се могла изрећи санкција прописана у њој (Грубиша, 1987: 53).

Када из изведених доказа произилази другачије чињенично стање у односу на описано у предлогу за изрицање кривичне санкције, а не постоји корекција јавног тужиоца за малолетнике у том правцу кроз измену или проширење оптужбе, веће за малолетнике које је поступало на главном претресу без икаквих процесних консеквенци може донети одлуку на основу утврђеног чињеничног стања, без обзира да ли је оно лакше или теже по малолетника. Приступ проблематици идентитета пресуде и оптужбе у редовном кривичном поступку, не важи и у поступку према малолетнику¹⁰ – њему се може изрећи кривична санкција и на основу тежег дела чији су елементи произашли из доказног поступка. Ово није спорно у судској пракси.¹¹ Дакле, у питању је шира концепцији односа између пресуде и оптужбе, где се посматра догађај а не дело описано у оптужном акту - предлогу за изрицање кривичне санкције. Неспорно је да веће за малолетнике може поступити на овај начин на главном претресу, али поставља се питање може ли и у седници већа?

Тражење одговора на ово питање мора започети констатацијом да је седница већа за малолетнике једноставнија процесна форма одлучивања у

¹⁰ Наравно, ово се не односи на субјективни идентитет – судска одлука се мора увек односити на малолетника који је обухваћен предлогом за изрицање кривичне санкције.

¹¹ Врховни касациони суд је у пресуди Кзз. 70/12 од 6. 12. 2012. године јасно нагласио да у поступку према малолетним лицима када је на главном претресу утврђено да чињенично стање одступа од оног садржаног у предлогу, а јавни тужилац за малолетнике не измени предлог у том смислу, веће за малолетнике може и без предлога јавног тужиоца за малолетнике да донесе одлуку на основу утврђеног чињеничног стања, а при том суд није везан ни за квалификацију ни за опис дела дат од стране јавног тужиоца за малолетнике. Наведено према: Инг про прописи, судска пракса, електронско издање.

поступку према малолетницима. Кривичне санкције које се малолетнику могу изрећи у седници већа далеко су блаже у односу на малолетнички затвор и заводске мере, које се изричу само на главном претресу. Избор између ових кривичних санкција условљен је, без икакве сумње, тежином кривичног дела које је извршио малолетник а васпитне мере су блажи вид утицаја на малолетника. Зато би одлучивање на главном претресу требало бити обавезна процесна форма у случајевима озбиљнијих кривичних дела за која су редовној кривичној процедури забрањене строже санкције, а такође, ранији живот малолетника, његова осуђиваност, негативан извештај органа старатељства, предлог јавног тужиоца итд. су значајни параметри који се увек морају разматрати при одлучивању да ли ће се одржати седница већа или главни претрес.

Затим, следећи критеријум који је користан путоказ у решавању овог проблема јесте квалитет доказа изведених на седници већа. Уколико су докази који су прибављени у припремном поступку и изведени у седници већа несумњиво указали на другачије чињенично стање у односу на иницијално из оптужног акта, а јавни тужилац за малолетнике није изменио или проширио оптужницу, веће за малолетнике би било овлашћено да изврши корекцију чињеничног стања, па и да га утврди као теже по малолетника што последично значи и тежу правну квалификацију, само у случају постојања следеће две околности: 1) одсуства примедби странака на изведене доказе,¹² што значи саглашавање са њиховом садржином и имплицира да нема потребе за контрадикторним расправљањем које би се морало обавити на главном претресу и 2) оправданост изрицања васпитне мере као кривичне санкције у конкретном случају.

У случају испуњености ових услова, веће за малолетнике би могло да чињенично стање утврђено у седници већа правно квалификује као теже кривично дело у односу на оптужни акт,¹³ или да утврди већу криминалну активност малолетника ако би се остало у границама исте правне квалификације.¹⁴ Наиме, сагласност странака у погледу изведених доказа који

¹² У редовној кривичној процедури, сходно одредби члана 396. став 4. ЗКП председник већа ће после извођења сваког доказа упитати странке странке, браниоца и оштећеног да ли поводом изведеног доказа имају примедби.

¹³ При томе треба имати у виду да се утврђено чињенично стање и правна квалификација наводе у образложењу решења о изрицању васпитне мере, а не у изреци.

¹⁴ Врховни (касациони) суд је у више својих одлука помињао појам „криминална количина“ у смислу да суду није дозвољено да додаје у чињенични опис пресуде активности оптуженог при извршењу кривичног дела којима се повећава његова укупна противправна активност која није обухваћена оптужбом. Примера ради, Врховни суд је у пресуди Кзз. 210/25 од 20.02.2025. године навео да прекорачење оптужбе подразумева измену чињеничног описа радње извршења кривичног дела описаног у оптужном акту и додавање веће криминалне активности и воље окривљеног, којима се отежава његов положај у погледу правне оцене дела или

указују на теже чињенично стање за које је целисходно изрицање васпитне мере, по нашем мишљењу оправдава интервенцију већа за малолетнике у погледу чињеничног стања и у седници већа. У свим другим случајевима, када се оспоравају чињенично стање и изведени докази или се предлажу нови докази са циљем контрадикторног расправљања, односно када чињенично стање указује на потребу изрицања малолетничког затвора или заводских мера, морао би се одржати главни претрес на којем би веће за малолетнике могло користити наведену законску могућност без ограничења.

6. ЗАКЉУЧАК

Не постоје довољно ваљани аргументи који би оправдавали законско решење у ЗМУКД које смо анализирали у овом раду. Идентитет пресуде и оптужбе је кривичнопроцесни институт који има дугу традицију на овим просторима и суштински је важан за сваки кривични поступак. Ово питање није само теоријски изазовно због чега му је посвећена велика пажња у доктрини, већ има изузетан практичан значај у свакодневном поступању судова.

Зато је спорно стављање малолетника као посебне категорије извршилаца кривичних дела у неповољнији процесни положај у односу на пунолетна лица. Идентитет пресуде и оптужбе представља својеврсну заштиту окривљених лица од осуде за дело које није било предмет оптужбе и представља путоказ за суд, који као непристрасни арбитар треба сачува своју објективност и неутралност. Овај институт представља и упозорење јавном тужиоцу да пажљиво прати резултате доказног поступка и у случају потребе измени или прошири оптужбу, знајући да суд не сме прекорачити оптужбу у својој одлуци.

Све ове гаранције требале би бити дате и малолетнику у малолетничком кривичном поступку који, истина, поседује специфичан карактер и усмереност која га разликује од кривичног поступка према пунолетним лицима. Зато би измене ЗМУКД или доношење новог закона, требале ово питање да уподобе општој кривичнопроцесној регулативи. Уколико би се постојеће решење задржало у будућим изменама или новом закону, онда је неопходно исто јединствено регулисати и прописати да се оно може примењивати и у седници већа, а не само на главном претресу. Тиме би се на исти начин регулисао идентитет између предлога за изрицање кривичне санкције и одлуке суда, као још један специфични сегмент малолетничког кривичног поступка у Републици Србији.

Литература:

Бајовић, В. (2014). Процесноправни значај општепознатих чињеница и чињеница утврђених у правноснажним судским одлукама, докторска дисертација, Правни факултет у Београду, Београд.

кривичне санкције. Наведено према: Инг про прописи, судска пракса, електронско издање.

- Бејатовић, С. (2008). Кривично процесно право, Службени гласник, Београд.
- Васиљевић, Т. (1977). Коментар Закона о кривичном поступку, Службени лист СФРЈ, Београд.
- Васиљевић, Т. (1981). Систем кривичног процесног права СФРЈ, треће измењено и допуњено издање, Савремена администрација, Београд.
- Васиљевић, Т., Грубач, М., (2014). Коментар Законика о кривичном поступку, тринаесто издање, Пројурис, Београд.
- Грубиша, М. (1987). Кривични поступак Поступак о правним лековима, Информатор, Загреб.
- Јекић, З. (2003). Кривично процесно право, осмо измењено и допуњено издање, Графичко предузеће Димитрије Давидовић, Смедерево.
- Коларић, Д. (2024). Положај малолетника у кривичном материјалном праву Републике Србије, у: Деца и малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела – законодавни оквир и институционални одговор, ур. М. Симовић, Н. Грбић Павловић, Министарство правде Републике Српске, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Истраживачки центар Бања Лука.
- Крстић, Ј. (2009). Организација јавног тужилаштва и њен утицај на обим и ефикасност примене Законика о кривичном поступку, у: Законик о кривичном поступку и јавно тужилаштво (de lege lata – de lege ferenda), ур. С.Бејатовић, М.Шкулић и др.), Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, Београд.
- Мајић, М. (2011). „Чињенични идентитет пресуде и оптужбе: преиспитивање граница дозвољеног одступања“, Билтен Врховног касационог суда бр. 2/2011, Интермекс, Београд.
- Павлица, Ј., Лутовац, М. (1985). Закон о кривичном поступку у практичној примени, Југословенски завод за продуктивност рада, Београд.
- Петрић, Б. (1980). Правни лекови у кривичном поступку, друго издање, Службени лист СФРЈ, Београд.
- Петрић, Б. (1988). Коментар Закона о кривичном поступку, треће измењено и допуњено издање, друга књига, Службени лист СФРЈ, Београд.
- Шкулић, М. (2011). Коментар Законика о кривичном поступку, Правни факултет Универзитета у Београду и Службени гласник, Београд.
- Шкулић, М. (2012). Кривично процесно право, пето издање, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Шкулић, М. (2024). Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, друго измењено и допуњено издање, Службени гласник, Београд.

IDENTITY BETWEEN PROPOSALS TO IMPOSE A CRIMINAL SANCTION ON A MINOR AND COURT DECISIONS IN CRIMINAL PROCEEDINGS AGAINST MINORS IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Mladen Jeličić, PhD

Research Fellow, Judge of High Court in Šabac, email: mladen.jelicic.kaishin@gmail.com, ORCID:0009-0003-5486-3485

Abstract: *In the paper, the author discusses the important criminal procedure institute of the identity of the verdict and the accusation, that is, the proposal to impose a criminal sanction on a minor and the court's decisions in criminal proceedings against minors. In the introductory discussions, a brief overview of the specifics of criminal proceedings against minors is given and the different regulation of the issue under consideration in regular criminal proceedings and proceedings against minors is pointed out. Then, the identity of the verdict and the accusation in the general criminal procedure is discussed, and then in minors criminal proceedings, with a focus on the relationship with the concept of the Code of Criminal Procedure. The procedural forms of decision-making in minors criminal proceedings that are manifested through the panel session and*

the main hearing are analyzed, in order to find an answer to the question of whether deviation from the factual identity of the act can also occur in the panel session, and not only at the main hearing. The author's opinion is that under certain circumstances and in a panel session, the panel for minors may deviate from the factual identity of the act. The author concludes that this legal solution unjustifiably places minors in a worse position than adult perpetrators of criminal acts and that in future amendments to the law or in a new law, this solution should be likened to the solution in general criminal procedure. In the event that such legal regulation is retained, as another specific feature of minors criminal proceedings, the author believes that this institute should be uniformly regulated and explicitly prescribed that it can also be applied in a panel session.

Keywords: *identity of judgment and accusation, criminal proceedings against minors, panel session and main hearing in minors criminal proceedings, proposal to impose a criminal sanction on a minor.*